

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про засади державної політики перехідного періоду

Цей Закон визначає засади державної політики перехідного періоду та спрямований на уніфікацію підходів до деокупації тимчасово окупованих територій, а також реінтеграцію цих територій та їхніх мешканців.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) перехідний період — період часу, протягом якого реалізується державна політика, спрямована на протидію збройній агресії Російської Федерації проти України, відновлення територіальної цілісності України та забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях, подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України, реінтеграцію тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхніх мешканців, розбудову сталого миру та неповторення окупації;

2) конфліктний період — частина перехідного періоду, впродовж якої здійснюються заходи з реінтеграції тимчасово окупованих територій та їхніх мешканців, протидія збройній агресії Російській Федерації проти України, відновлення територіальної цілісності України та забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях;

3) постконфліктний період — частина перехідного періоду, впродовж якої здійснюються заходи з подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України та тимчасової окупації реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхніх мешканців, а також розбудови сталого миру;

4) перехідна юстиція — комплекс заходів, визначених цим та іншими законами, спрямованих на подолання наслідків порушень законності, прав і свобод людини і громадянина, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, включаючи їх відновлення та компенсацію завданої шкоди, забезпечення підзвітності, справедливості та примирення, а також щодо неповторення окупації;

5) конвалідація — процедура визнання дійсним нікчемного правочину, недійсність якого встановлена цим Законом;

6) тимчасова окупація — дії держави-агресора, спрямовані на встановлення її окупаційними силами контролю над частиною території України;

7) окупаційні сили Російської Федерації — сили, які здійснювали або здійснюють тимчасову окупацію, до яких належать збройні формування Російської Федерації та сукупність осіб, які проходять військову службу у збройних формуваннях, органах правопорядку, органах державної безпеки, розвідувальних органах та інших органах, установах та організаціях сектору безпеки і оборони Російської Федерації, та осіб, які займають посади в зазначених державних органах Російської Федерації, або які діють за наказом таких осіб, є радниками, інструкторами, представниками іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд, груп найманців, які діють за наказом осіб, які займають посади в державних органах чи органах місцевого самоврядування Російської Федерації, або діють в інтересах цих органів чи посадових осіб;

8) окупаційні адміністрації Російської Федерації — сукупність державних органів і структур Російської Федерації, функціонально відповідальних за

управління тимчасово окупованими територіями, та підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних повноважень на тимчасово окупованих територіях, в тому числі органи, організації, підприємства та установи, включаючи судові органи та інші суб'єкти, які узурпували виконання функцій суб'єктів владних повноважень, виконання делегованих повноважень або надання адміністративних послуг;

9) політико-дипломатичні та санкційні заходи — комплекс різних за рівнем суворості заходів, спрямований на зміну політики чи діяльності держави-агресора, юридичних та фізичних осіб, інших суб'єктів, причетних до збройної агресії Російської Федерації проти України та тимчасової окупації, за допомогою яких держава реалізує невіддільне суверенне право на застосування вичерпних заходів реагування, спрямованих на протидію загрозам національним інтересам і національній безпеці, порушенням норм національного та міжнародного права;

10) територіальні громади на контактній лінії — територіальні громади, перелік яких визначає Президент України, територія яких повністю або частково знаходяться на території, яка не є тимчасово окупованою, в безпосередній близькості до контактної лінії;

11) деокуповані території — території України, які перебували у статусі тимчасово окупованих територій, і на яких забезпечено державний суверенітет України та які визнано деокупованими в порядку, визначеному цим Законом;

12) реінтеграція тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхніх мешканців — комплекс заходів перехідного періоду, що включає правовий захист та відшкодування збитків, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, відновлення сталих економічних, соціальних та культурних зв'язків, адаптацію населення деокупованих територій до мирного життя;

13) національний діалог — суспільний переговорний механізм, покликаний розширити спектр учасників, залучених до подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України, який поєднує як офіційні заходи, так і неформальні інструменти із залученням представників громадських формувань;

14) сталий мир — це стан суспільства, що настає після повного припинення військових дій та успішного завершення діяльності з розбудови миру і передбачає перехід до примирення, відновлення, реконструкції та розвитку.

2. Інші терміни в цьому Законі вживаються у значенні, наведеному в інших законах України, якщо інше не передбачено цим Законом.

Стаття 2. Держава-агресор, держава-окупант

1. Державою-агресором і державою-окупантом є Російська Федерація, яка всупереч Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року (Будапештського меморандуму) здійснила та здійснює збройну агресію проти України, окупувала частину території України.

2. Російська Федерація відповідно до принципів і норм міжнародного права як держава-окупант несе відповідальність за порушення прав і свобод цивільного населення та майнову і моральну (немайнову) шкоду, завдану Україні, юридичним та фізичним особам внаслідок збройної агресії.

3. Відповідальність за порушення гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях покладається на Російську Федерацію як на державу-окупанта відповідно до принципів і норм міжнародного права. Україна вживатиме всіх можливих заходів для захисту та відновлення прав і свобод людини і громадянина на тимчасово окупованих територіях.

4. Відшкодування майнової та моральної (немайнової) шкоди, завданої Російською Федерацією як державою-агресором, державою-окупантом на території України, у повному обсязі здійснює Україна в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, з подальшим пред'явленням вимог про відшкодування шкоди до Російської Федерації.

5. Україна вживатиме всіх можливих правомірних заходів для стягнення з Російської Федерації компенсації за:

1) збитки, завдані Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України;

2) відшкодування, здійснені Україною відповідно до частини четвертої цієї статті.

Стаття 3. Тимчасово окуповані території

1. Тимчасово окуповані території — частини території України, в межах яких окупаційні сили, окупаційні адміністрації Російської Федерації встановили та здійснюють контроль, а саме:

1) сухопутна територія у межах Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, внутрішні води України цих територій;

2) внутрішні морські води, прилеглі до сухопутної території, визначеної пунктом 1 цієї частини, і територіальне море України навколо Кримського півострова;

3) надра під територіями, визначеними пунктами 1, 2 цієї частини, та повітряний простір над цими територіями.

2. Інші території, окрім визначених частиною першою цієї статті, за рішенням Президента України можуть бути визнані тимчасово окупованими в разі їхньої тимчасової окупації.

3. Тимчасово окуповані території є невід'ємною частиною території України, на які поширюється дія Конституції та законодавства України.

4. Контактну лінію, межі (координати) та перелік тимчасово окупованих районів, територій територіальних громад та їхніх частин, перелік територіальних громад на контактній лінії визначає Президент України.

5. На тимчасово окупованих територіях не здійснюється діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, окрім:

1) заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України;

2) заходів боротьби з тероризмом;

3) розвідувальної діяльності, яка здійснюється з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про розвідку»;

4) контррозвідувальної діяльності;

5) оперативно-розшукової діяльності;

6) негласних слідчих (розшукових) дій та інших заходів кримінального провадження;

7) заходів, передбачених Конвенцією про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту, Виконавчого регламенту та двох протоколів до неї.

6. Заходи боротьби з тероризмом, розвідувальна, контррозвідувальна, оперативно-розшукова діяльність, негласні слідчі (розшукові) дії та інші заходи кримінального провадження на тимчасово окупованих територіях здійснюються уповноваженими державними органами та військовими формуваннями за наявності відповідних можливостей.

7. Громадяни України мають право на вільний та безперешкодний в'їзд на тимчасово окуповані території та виїзд з них з урахуванням особливостей та обмежень, визначених законом, без необхідності отримання додаткових дозволів.

Стаття 4. Правові наслідки діяльності держави-агресора, окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації

1. Тимчасова окупація Російською Федерацією частини території України незалежно від її тривалості є незаконною і не створює для Російської Федерації жодних територіальних прав.

2. Діяльність окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, що суперечить нормам міжнародного права, є незаконною, а будь-який виданий у зв'язку з такою діяльністю акт є недійсним і не створює жодних правових наслідків, за винятком випадків, передбачених цим Законом, коли окремі документи можуть бути взяті до уваги без заперечення незаконності відповідної діяльності окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації.

3. Нормативно-правові акти держави-агресора, пов'язані з тимчасовою окупацією, нормативно-правові акти окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації є нікчемними, не створюють жодних правових наслідків. Нікчемність цих актів не підлягає оскарженню та не може бути скасована.

4. Примусове або автоматичне набуття громадянами України громадянства Російської Федерації за ознакою проживання або реєстрації на тимчасово окупованій території не визнається Україною та не є підставою для втрати громадянства України.

5. Документ, що посвідчує особу, виданий окупаційними силами, окупаційними адміністраціями Російської Федерації, а також підрозділами органів держави-агресора, які причетні до примусового набуття громадянства держави-агресора та перелік яких визначає Служба безпеки України, вважається недійсним та не дає права на в'їзд на тимчасово окуповані території та виїзд з них, а також на перетин державного кордону України.

6. Україна не несе відповідальності за дії Російської Федерації чи її окупаційних сил та окупаційних адміністрацій або за прийняті ними рішення.

7. Встановлення зв'язків та взаємодія органів державної влади України, їхніх посадових осіб з окупаційними силами та окупаційними адміністраціями Російської Федерації, їхніми посадовими особами допускається виключно з метою забезпечення національних інтересів України для захисту прав і свобод людини і громадянина, виконання міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, сприяння відновленню територіальної цілісності України.

8. Не допускається встановлення зв'язків та взаємодія народних депутатів України, депутатів місцевих рад, органів місцевого самоврядування України, їхніх посадових осіб з Російською Федерацією, її державними органами та органами місцевого самоврядування, окупаційними силами та окупаційними адміністраціями Російської Федерації, їхніми посадовими особами без уповноваження на це від Президента України.

9. Служба безпеки України забезпечує ведення відкритого реєстру інформації про органи, організації, підприємства та установи окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, а також їхніх керівників і посадових осіб.

10. Об'єкти права державної та комунальної власності, що перебували у користуванні окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, в тому числі Чорноморського флоту Російської Федерації, повертаються власникам.

11. Об'єкти права власності окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, в тому числі Чорноморського флоту Російської Федерації, розташовані на деокупованих територіях (в тому числі створені після початку тимчасової окупації), переходять у власність держави Україна.

12. Протягом тимчасової окупації забороняється здійснення будь-яких

правочинів з об'єктами власності, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях, якщо їхньою стороною є окупаційні сили або окупаційні адміністрації Російської Федерації чи юридична особа, яка перебуває під контролем держави-агресора.

13. Будь-які правочини, здійснені всупереч положенням частин десятої-дванадцятої цієї статті, є нікчемними.

14. За фізичними та юридичними особами, державою, територіальними громадами, розташованими на тимчасово окупованих територіях, органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічного права України зберігається право власності, інші речові права на майно, в тому числі на нерухоме майно, включаючи земельні ділянки, що знаходиться на тимчасово окупованих територіях.

15. Набуття та припинення права власності на нерухоме майно, яке знаходиться на тимчасово окупованих територіях, здійснюється відповідно до законодавства України за межами тимчасово окупованих територій, крім випадків, передбачених цим Законом.

Примітка. Термін «контроль» вживається в цій статті в значенні, визначеному пунктом 17 частини першої статті 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Стаття 5. Часові межі тимчасової окупації, антитерористичної операції та перехідного періоду

1. Дати початку тимчасової окупації населених пунктів, районів встановлює Президент України.

2. Антитерористична операція на території Донецької та Луганської областей тривала з 14 квітня 2014 року та була завершена (припинена) 30 квітня 2018 року.

3. Конфліктний період вважається завершеним в межах населеного пункту (району) з дати закінчення тимчасової окупації (дати деокупації) цього населеного пункту (району).

4. Факт повної відсутності окупаційних сил Російської Федерації на території населеного пункту (району) та встановлення повного контролю України над територіями в межах відповідної адміністративно-територіальної

одиниці встановлюють Міністр оборони України, Голова Служби безпеки України та Міністр внутрішніх справ України шляхом спільного подання Президентові України, який виключно на цій підставі приймає рішення про визнання відповідної адміністративно-територіальної одиниці деокупованою та встановлення дати її деокупації.

5. Дата деокупації населеного пункту (району) є днем закінчення конфліктного та початку постконфліктного періоду на відповідній території.

6. Дату відновлення територіальної цілісності України встановлює Президент України.

Стаття 6. Законодавство України про перехідний період

1. Законодавство України про перехідний період ґрунтується на Конституції України та складається із цього Закону, іншого законодавства України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та нормативно-правових актів, прийнятих на підставі та на виконання цього Закону, а також принципах і нормах міжнародного права.

Стаття 7. Спрямування та основні засади державної політики перехідного періоду

1. Державна політика перехідного періоду спрямована на захист:

1) людини і громадянина — їхніх життя, здоров'я і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності;

2) суспільства — його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку;

3) держави — її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

2. Державна політика перехідного періоду здійснюється, ґрунтуючись на таких загальних засадах:

1) верховенство права та повага до людської гідності;

2) унітарність та територіальна цілісність України;

- 3) дотримання норм міжнародного права;
- 4) забезпечення прав і свобод людини і громадянина;
- 5) захист осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, відшкодування завданої їм майнової та моральної (немайнової) шкоди;
- 6) рівність перед законом, гендерна рівність, недискримінація та запровадження позитивних дій;
- 7) непорушність та забезпечення права власності;
- 8) невідворотність покарання за злочини, що визнаються в міжнародному праві як найсерйозніші;
- 9) пріоритетність заходів, спрямованих на звільнення Російською Федерацією, окупаційними силами та окупаційними адміністраціями Російської Федерації всіх неправомірно утримуваних осіб;
- 10) забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб;
- 11) забезпечення прав корінних народів;
- 12) забезпечення прав національних меншин;
- 13) неповторення окупації.

Примітки.

1. Терміни «недискримінація» та «позитивні дії» вживаються в цій статті у значенні, наведеному у Законі України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».

2. Термін «гендерна рівність» вживається в цій статті у значенні, наведеному в Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Стаття 8. Забезпечення прав корінних народів України

1. Корінним народам України, які історично проживали на Кримському півострові, — кримським татарам, караїмам та кримчакам гарантуються зокрема такі права:

- 1) використання ефективних механізмів правового захисту від асиміляції;
- 2) здійснення самовизначення у складі України у визначений законом спосіб;
- 3) інші права, визначені законом.

Стаття 9. Заходи щодо неповторення окупації

1. Держава вживає заходів щодо неповторення окупації власної території, зокрема, шляхом:

1) здійснення ефективної оборонної політики, зміцнення Збройних Сил України, інших збройних формувань, утворених відповідно до закону;

2) здійснення ефективної гуманітарної політики, зокрема, у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу;

3) здійснення ефективної освітньої політики, формування стратегії громадянської освіти на деокупованих територіях, державна підтримка вивчення української мови та історії України;

4) здійснення заходів національно-патріотичного виховання, зокрема, спрямованих на формування громадянської свідомості та готовності до захисту України;

5) здійснення ефективної інформаційної політики;

6) здійснення ефективної зовнішньоекономічної політики, спрямованої на диверсифікацію та уникнення залежностей;

7) здійснення ефективної енергетичної політики, спрямованої на забезпечення енергетичної незалежності;

8) посилення охорони державного кордону України, завершення його демаркації та побудови укріплень ділянок державного кордону України, що межують з державою-агресором;

9) здійснення заходів, спрямованих на набуття повноправного членства в Організації Північноатлантичного договору.

Розділ II
ПЕРЕХІДНА ЮСТИЦІЯ, ВИБОРИ, РЕФЕРЕНДУМИ, КОНВАЛІДАЦІЯ
ПРАВОЧИНІВ ТА ІНШІ ЗАХОДИ

Глава 2. ПЕРЕХІДНА ЮСТИЦІЯ

Стаття 10. Засади відповідальності за кримінальні правопорушення, вчинені у зв'язку з тимчасовою окупацією

1. Не допускається переслідування та покарання осіб, які не вчиняли правопорушень на тимчасово окупованих територіях.

2. Особа, яка, перебуваючи у складі окупаційних сил чи окупаційних адміністрацій Російської Федерації, вчинила кримінальне правопорушення у зв'язку з тимчасовою окупацією, не може бути звільнена від кримінальної відповідальності (крім випадків, передбачених Кримінальним кодексом України) і неї не може бути застосована амністія, якщо вона вчинила злочин:

1) який підпадає під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду;

2) визначений статтею I Конвенції про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства або статтею 1 Європейської конвенції про незастосування строків давності до злочинів проти людяності та воєнних злочинів;

3) склад якого включає діяння, визначене частиною першою статті 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання;

4) що спричинив смерть людини або заподіяння тяжких тілесних ушкоджень;

5) який є умисним тяжким або особливо тяжким злочином проти життя та здоров'я особи, проти волі, честі та гідності особи, проти статевої свободи та статевої недоторканості особи або проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку;

6) передбачений розділом I Особливої частини Кримінального кодексу України, будучи суддею, прокурором, народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом місцевої ради, міським, сільським, селищним головою або військовослужбовцем;

3. Іноземці та особи без громадянства, які, перебуваючи у складі окупаційних сил чи окупаційних адміністрацій Російської Федерації, вчинили кримінальні правопорушення у зв'язку з тимчасовою окупацією, не можуть бути звільнені від кримінальної відповідальності (крім випадків, передбачених Кримінальним кодексом України) і до них не може бути застосована амністія.

4. Особливості звільнення від кримінальної відповідальності та амністії осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у зв'язку з тимчасовою окупацією, визначаються законом.

Стаття 11. Обмеження права бути обраним на місцевих виборах та на зайняття посад (люстрація)

1. З метою недопущення до виконання функцій держави або місцевого самоврядування осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на підрив основ національної безпеки і оборони України або порушення прав і свобод людини, до них застосовуються обмеження права бути обраним на місцевих виборах та на зайняття посад (люстрація).

2. Підстави та порядок застосування обмежень права бути обраним на місцевих виборах та на зайняття посад (люстрації) визначаються Законом України «Про відповідальність за правопорушення, вчинені під час тимчасової окупації території України» з урахуванням положень цього Закону.

3. Обмеженню права бути обраним на місцевих виборах та на зайняття посад (люстрації) підлягають особи, які були у складі:

1) окупаційних сил Російської Федерації та не завдали шкоди життю та здоров'ю громадян;

2) окупаційних адміністрацій Російської Федерації та не завдали шкоди життю чи здоров'ю громадян;

3) окупаційних сил або окупаційних адміністрацій Російської Федерації і завдали шкоди життю чи здоров'ю громадян;

4) вищого керівництва окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, перелік посад яких визначає Служба безпеки України.

4. Обсяг обмежень, що застосовується до осіб, категорії яких визначені

частиною третьою цієї статті, встановлюється відповідно до категорії та з урахуванням індивідуалізації.

5. Не підлягають обмеженням, передбаченими цією статтею, особи, які:

1) в складі окупаційних адміністрацій Російської Федерації забезпечували життєдіяльність тимчасово окупованих територій та не завдали умисно шкоди життю та здоров'ю громадян;

2) перебували у складі окупаційних сил Російської Федерації з примусу або проти своєї волі та не завдали умисно шкоди життю та здоров'ю громадян;

3) перебували у складі окупаційних адміністрацій Російської Федерації з примусу або проти своєї волі.

6. Особам, щодо яких застосовано обмеження, передбачені цією статтею, гарантується право на захист та оскарження рішень, у тому числі до суду.

Стаття 12. Гендерна справедливість

1. Держава гарантує гендерну справедливість — реагування на правопорушення, скоєні за ознакою статі та/або гендерної ідентичності вчинених на тимчасово окупованих територіях або у зв'язку з тимчасовою окупацією з метою забезпечення справедливості для жертв цих правопорушень та запобігання подібним правопорушенням у майбутньому.

2. Гендерна справедливість зокрема передбачає, що під час здійснення перехідної юстиції окремо будуть розглянуті причини та наслідки всіх випадків насильства за ознакою статі, вчинених на тимчасово окупованих територіях або у зв'язку з тимчасовою окупацією.

Примітка. Термін «насильство за ознакою статі» вживається в цій статті у значенні, наведеному в Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Стаття 13. Забезпечення права на правду

1. З метою забезпечення права на правду держава оперативно надає суспільству достовірну, точну та повну інформацію про причини, перебіг та наслідки збройної агресії Російської Федерації проти України, крім випадків,

передбачених Законом України «Про доступ до публічної інформації».

2. Для виконання завдання, визначеного частиною першою цієї статті, та збирання, фіксації, ведення обліку, збереження, оброблення інформації про дотримання прав людини і норм міжнародного гуманітарного права на тимчасово окупованих територіях та пов'язаної з тимчасовою окупацією, а також про завдану шкоду створюється Український національний центр розбудови миру, порядок діяльності якого визначається законом.

Стаття 14. Конвалідація правочинів, державна реєстрація актів цивільного стану та визнання здобутих кваліфікацій, результатів та періодів навчання на тимчасово окупованих територіях

1. Правочини, вчинені на тимчасово окупованих територіях, можуть бути конвалідовані в порядку, визначеному законом.

2. Державна реєстрація актів цивільного стану, що відбулись на тимчасово окупованих територіях, здійснюється в порядку, визначеному законом.

3. Документи про освіту, видані на тимчасово окупованих територіях, не визнаються. Для отримання документів про освіту здійснюється атестація визнання здобутих кваліфікацій, результатів навчання та періодів навчання на тимчасово окупованих територіях в порядку, визначеному законом. Наукові ступені та вчені звання, присвоєні на тимчасово окупованих територіях, не визнаються та не можуть бути предметом атестації.

Глава 3. ВИБОРИ, РЕФЕРЕНДУМИ ТА ФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Стаття 15. Забезпечення виборчих прав громадян України на тимчасово окупованих територіях

1. Під час проведення виборів Президента України, народних депутатів України, всеукраїнського референдуму голосування громадян України на тимчасово окупованих територіях не організовується і не проводиться.

2. Громадянам України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, створюються умови для вільного волевиявлення під час виборів

Президента України, народних депутатів України та всеукраїнського референдуму на території України, яка не є тимчасово окупованою.

3. На тимчасово окупованих територіях місцеві вибори, місцевий референдум не проводяться.

4. Порядок доступу до записів про виборців, виборча адреса яких належить до території, на яку поширюються повноваження цих органів ведення Державного реєстру виборців, а також актуалізації цих записів встановлює Центральна виборча комісія.

Стаття 16. Засади проведення виборів, референдумів на деокупованих територіях

1. Під час проведення загальнодержавних виборів, всеукраїнського референдуму голосування громадян України на деокупованих територіях організується в разі можливості його проведення з дотриманням вимог Конституції України, Виборчого кодексу України, цього та інших законів.

2. Вперше після деокупації місцеві вибори на деокупованих територіях призначаються в разі можливості їх проведення з дотриманням вимог Конституції України, Виборчого кодексу України, цього та інших законів одночасно з черговими місцевими виборами і проводяться з додержанням визначених цим Законом вимог.

3. Місцеві референдуми на деокупованих територіях можуть бути призначені не раніше, ніж після проведення місцевих виборів на відповідній території.

4. Вибори, референдуми на деокупованих територіях проводяться з обов'язковим додержанням стандартів Організації з безпеки і співробітництва в Європі та Ради Європи щодо виборів, референдумів.

5. Вибори на деокупованих територіях проводяться лише в разі можливості забезпечити

1) недопущення незаконного втручання у виборчий процес, у тому числі з боку Російської Федерації;

2) дотримання виборчих прав внутрішньо переміщених осіб;

3) свободу передвиборної агітації, рівні можливості доступу до засобів

масової інформації та відновлення українського теле- та радіомовлення, вільного обігу українських друкованих засобів масової інформації на деокупованих територіях;

4) безпечні умови діяльності та безперешкодну участь офіційних спостерігачів у виборчому процесі;

5) участь у спостереженні за виборами міжнародних безсторонніх спостерігачів, зокрема від Бюро з демократичних інститутів і прав людини Організації з безпеки і співробітництва в Європі, інших міжнародних організацій та іноземних держав.

Стаття 17. Формування органів місцевого самоврядування на деокупованих територіях

1. Органи місцевого самоврядування на деокупованих територіях формуються за результатами місцевих виборів, проведених відповідно до положень Виборчого кодексу України, з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом.

2. У день відкриття першої сесії новообраної місцевої ради припиняються повноваження відповідної перехідної державної, міжнародної перехідної, військово-цивільної адміністрації.

3. Протягом одного року з дня відкриття першої сесії новообраної місцевої ради допускається повне або часткове фінансування її діяльності, зокрема, фінансування діяльності виконавчих органів місцевої ради, за рахунок коштів відповідного обласного бюджету, Державного бюджету України.

Глава 4. ІНШІ ЗАХОДИ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ ПРОТЯГОМ УСЬОГО ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ

Стаття 18. Інші заходи, що здійснюються протягом усього перехідного періоду

1. Протягом перехідного періоду здійснюються зокрема такі заходи:

1) розшук осіб, зниклих безвісти відповідно до Закону України «Про

правовий статус осіб, зниклих безвісти»;

2) здійснення відповідно до міжнародного гуманітарного права, Міжнародних стандартів протимінної діяльності (IMAS) та Закону України «Про протимінну діяльність в Україні» комплексу заходів протимінної діяльності, спрямованих на зменшення соціальних, економічних та екологічних наслідків, завданих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, які є невід'ємною складовою державної політики реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхніх мешканців, забезпечення їхніх гуманітарних потреб;

3) вшанування пам'яті жертв збройної агресії Російської Федерації проти України;

4) забезпечення інформаційної безпеки та подолання наслідків пропаганди;

5) активізація національно-патріотичного виховання, насамперед серед дітей та молоді;

6) захист культурних цінностей;

7) реалізація системних заходів щодо ресоціалізації осіб, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України;

8) подолання екологічних наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України;

9) національний діалог та інші діалогові процеси.

Стаття 19. Вшанування пам'яті жертв збройної агресії Російської Федерації проти України

1. В столиці України — місті Києві з метою вшанування пам'яті жертв збройної агресії Російської Федерації проти України, висвітлення фактів про її передумови, перебіг та наслідки утворюється Національний музей подолання агресії Російської Федерації проти України, філії якого утворюються після деокупації в містах Донецьку, Луганську, Севастополі та Сімферополі.

2. Встановлюється Національний день пам'яті жертв збройної агресії Російської Федерації проти України, який відзначається щорічно в другу п'ятницю березня.

3. Дата деокупації населеного пункту, району щорічно урочисто відзначається як пам'ятна дата — День звільнення від російської окупації.

4. Трофейна зброя та військова техніка, у випадку непридатності для використання та відсутності потреби в її долученні в якості доказів до відповідних кримінальних проваджень, передаються до Національного музею подолання агресії Російської Федерації проти України, його філій та інших музеїв, і можуть бути включені до Музейного фонду України в порядку, встановленому законодавством.

5. Пам'ятники, пам'ятні дошки, знаки, встановлені окупаційними силами, окупаційними адміністраціями Російської Федерації, а також ті, що підлягають демонтажу відповідно до Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», демонтуються і передаються до Національного музею подолання агресії Російської Федерації проти України, його філій та інших музеїв, і можуть бути включені до Музейного фонду України в порядку, встановленому законодавством.

6. У населених пунктах, звідки походять (або в яких тривалий час проживали чи загинули) загиблі внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України ветерани війни, встановлюються пам'ятники або пам'ятні дошки, знаки, здійснюється найменування (перейменування) топонімів, закладів освіти на їх честь.

Примітка. Термін «ветерани війни» вживається в цій частині у значенні, наведеному в Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

7. В містах Києві, Донецьку, Луганську, Севастополі та Сімферополі створюються меморіальні комплекси пам'яті жертв збройної агресії Російської Федерації проти України.

8. У містах Києві, Сімферополі та Севастополі, обласних центрах створюються меморіальні комплекси, присвячені учасникам протидії збройній агресії Російської Федерації проти України.

9. У столиці України — місті Києві утворюється меморіальний військовий цвинтар для увічнення пам'яті про осіб, які віддали своє життя за свободу, незалежність і територіальну цілісність України у протистоянні збройній агресії Російської Федерації проти України та борців за незалежність України у ХХ

столітті, поховання на якому здійснюється безоплатно в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 20. Заборона символіки

1. Забороняється виготовлення, поширення, а також публічне використання символіки і нагород окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, підрозділів правоохоронних органів України, які сприяли тимчасовій окупації, а також державних нагород, відомчих та інших відзнак держави-агресора, які пов'язані з тимчасовою окупацією (далі — символіка, пов'язана з тимчасовою окупацією).

2. Заборона не поширюється на випадки використання символіки, пов'язаної з тимчасовою окупацією (за умови, що це не призводить до пропаганди діяльності держави-агресора, окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації):

1) на документах, виданих на тимчасово окупованих територіях, та які можуть використовуватися для забезпечення прав людини і громадянина у випадках, визначених цим Законом;

2) в експозиціях музеїв, тематичних виставках, Музейному фонді України, а також бібліотечних фондах на різних носіях інформації;

3) у творах мистецтва;

4) у процесі наукової діяльності, в тому числі під час наукових досліджень та поширення їхніх результатів у не заборонений законодавством України спосіб;

5) у посібниках, підручниках та інших матеріалах наукового, освітнього і навчального характеру, які використовуються в освітньому процесі;

6) під час викладення або реконструкції (зокрема історичної) історичних подій;

7) у приватних колекціях та приватних архівних зібраннях;

8) як об'єктів антикварної торгівлі.

Стаття 21. Окремі повноваження Кабінету Міністрів України

1. Кабінет Міністрів України визначає порядок відновлення роботи територіальних органів центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим на деокупованих територіях.

2. Кабінет Міністрів України вживає всіх передбачених законодавством України заходів для захисту прав і свобод людини і громадянина, зокрема встановлює порядок моніторингу стану дотримання прав і свобод людини і громадянина та документування фактів порушення таких прав і свобод на тимчасово окупованих територіях, оприлюднення та надання відповідної інформації міжнародним організаціям у сфері захисту прав і свобод людини та вживає необхідних заходів для координації ведення юридичного протистояння з Російською Федерацією.

Стаття 22. Особливості монетарної політики

1. Протягом перехідного періоду золотовалютний резерв України не може містити валюту, емітовану державою-агресором, або цінні папери (інші боргові інструменти), виражені у валюті держави-агресора.

2. Залучення на території України вкладів (депозитів) та/або надання позик (кредитів), виражених у валюті держави-окупанта, забороняється протягом перехідного періоду.

3. Національний банк України може встановити особливий порядок ввезення на територію України готівкової валюти держави-окупанта, обміну валюти держави-окупанта на гривню, обмежити чи заборонити такий обмін протягом перехідного періоду.

Стаття 23. Особливості парламентського контролю

1. Верховна Рада України щороку проводить парламентські слухання з питань ситуації щодо здійснення державної політики перехідного періоду.

2. Кабінет Міністрів України включає інформацію щодо здійснення державної політики перехідного періоду до звіту про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України.

Розділ III КОНФЛІКТНИЙ ПЕРІОД

Глава 5. ЗАХОДИ КОНФЛІКТНОГО ПЕРІОДУ

Стаття 24. Заходи конфліктного періоду

1. Заходами конфліктного періоду є:

- 1) заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України;
- 2) захист прав і свобод цивільного населення на тимчасово окупованих територіях;
- 3) надання соціальних послуг, виплати пенсій та інших державних виплат громадянам України, які проживають на тимчасово окупованих територіях;
- 4) утворення та функціонування військово-цивільних адміністрацій;
- 5) затвердження довгострокової стратегії та державних цільових програм реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхні мешканців і подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України;
- 6) формування кадрового резерву державних службовців для роботи на деокупованих територіях;
- 7) формування кадрового резерву поліцейських для проходження служби на деокупованих територіях;
- 8) політико-дипломатичні та санкційні заходи.

Стаття 25. Захист прав і свобод цивільного населення, що проживає на тимчасово окупованих територіях

1. Основними напрямками захисту прав і свобод цивільного населення, що проживає на тимчасово окупованих територіях, є:

- 1) захист прав людини і основоположних свобод;
- 2) сприяння відновленню порушених прав;

3) сприяння забезпеченню соціально-економічних, екологічних та культурних потреб;

4) надання правової та гуманітарної допомоги, у тому числі із залученням міжнародної допомоги, зокрема надання медичних та соціальних послуг на територіях, що не є тимчасово окупованими;

5) сприяння налагодженню та підтриманню економічних, фінансових, політичних, соціальних, інформаційних, культурних та інших зв'язків;

6) забезпечення доступу до закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та засобів масової інформації України;

7) відновлення поштового зв'язку з тимчасово окупованими територіями.

Стаття 26. Надання соціальних послуг, виплати пенсій та інших державних виплат

1. Виплата пенсій та інших державних виплат, надання соціальних послуг, страхових виплат, витрат за надання медичних послуг, виплат матеріального забезпечення за соціальним страхуванням громадянам України, які проживають на тимчасово окупованих територіях, здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, та гарантуються незалежно від місця проживання та взяття чи невзяття на облік як внутрішньо переміщеної особи. Заборгованість з цих виплат підлягає реструктуризації в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

2. Верифікація отримувачів пенсій та інших державних виплат, передбачених частиною першою цієї статті, здійснюється відповідно до Закону України «Про верифікацію та моніторинг державних виплат».

Стаття 27. Утворення та функціонування військово-цивільних адміністрацій

1. Для виконання повноважень місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування на тимчасово окупованих територіях у випадках, встановлених законом, можуть утворюватись та функціонувати військово-цивільні адміністрації, особливості, порядок утворення та функціонування яких визначено Законом України «Про військово-цивільні адміністрації».

Стаття 28. Затвердження довгострокової стратегії та державних цільових програм реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхніх мешканців і подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України

1. Кабінет Міністрів України затверджує довгострокову стратегію та державні цільові програми реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхніх мешканців і подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України.

2. Довгострокова стратегія реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхніх мешканців і подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України затверджується на термін до закінчення перехідного періоду.

3. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхніх мешканців, забезпечує розроблення державних цільових програм, визначених у частині першій цієї статті, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України з урахуванням вимог Закону України «Про державні цільові програми», а також довгострокової стратегії реінтеграції тимчасово окупованих (деокупованих) територій та їхніх мешканців і подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України.

Стаття 29. Формування кадрового резерву державних службовців для роботи на деокупованих територіях

1. З метою залучення державних службовців до роботи на деокупованих територіях утворюється кадровий резерв, до якого вносяться відомості про громадян України, в тому числі державних службовців, які добровільно виявили бажання бути включеними до нього.

2. Забезпечення функціонування та ведення реєстру кадрового резерву державних службовців для роботи на деокупованих територіях здійснює його розпорядник — центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби.

3. Порядок формування кадрового резерву державних службовців для

роботи на деокупованих територіях, види інформації, що міститься в реєстрі кадрового резерву державних службовців для роботи на деокупованих територіях, порядок її використання, та порядок функціонування такого реєстру визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби за погодженням з Офісом Генерального прокурора (щодо державних службовців органів прокуратури) та Державною судовою адміністрацією України (щодо державних службовців судів, органів та установ системи правосуддя).

4. Включення особи до кадрового резерву не створює зобов'язань для неї та державних органів.

Стаття 30. Формування кадрового резерву поліцейських для проходження служби на деокупованих територіях

1. З метою залучення поліцейських до служби в поліції на деокупованих територіях утворюється кадровий резерв.

2. Забезпечення функціонування та ведення реєстру кадрового резерву поліцейських для служби на деокупованих територіях здійснює Національна поліція України.

3. Порядок формування кадрового резерву поліцейських для проходження служби в поліції на деокупованих територіях, види інформації, що міститься в реєстрі кадрового резерву поліцейських для проходження служби на деокупованих територіях, порядок її використання, та порядок функціонування такого реєстру визначає Міністерство внутрішніх справ України.

Стаття 31. Політико-дипломатичні та санкційні заходи

1. Україна здійснює послідовну політику щодо вжиття політико-дипломатичних та санкційних заходів за неправомірні дії, пов'язані зі збройною агресією Російської Федерації проти України та тимчасовою окупацією, до держави-агресора (держави-окупанта), юридичних та фізичних осіб, інших суб'єктів.

2. З метою деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій Президент України уповноважений створювати або брати участь у створенні відповідних перемовних платформ, брати участь у переговорах або

уповноважувати на це представників України.

3. Міжнародні договори, що стосуються деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій, укладаються з урахуванням вимог Закону України «Про міжнародні договори України» та підлягають ратифікації у визначених законом випадках.

4. Україна використовує механізми двосторонньої міжнародної співпраці, міжнародних організацій та міжнародних судових установ з метою збереження та посилення санкцій суб'єктами міжнародного права, а також притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за воєнні злочини та злочини проти людяності.

5. Обсяг та зміст застосованих Україною санкцій, пов'язаних зі збройною агресією Російської Федерації проти України та тимчасовою окупацією, не може бути меншим за обсяг та зміст санкцій, застосованих суб'єктами міжнародного права, крім випадків, коли це суперечить національним інтересам України або є неможливим.

6. Міністерство закордонних справ України здійснює моніторинг запровадження суб'єктами міжнародного права санкцій, пов'язаних зі збройною агресією Російської Федерації проти України та тимчасовою окупацією.

7. Якщо санкції, пов'язані зі збройною агресією Російської Федерації проти України та тимчасовою окупацією, запроваджені суб'єктами міжнародного права, за обсягом чи змістом перевищують обсяг чи зміст санкцій, запроваджених Україною, Міністерство закордонних справ України невідкладно інформує про це Кабінет Міністрів України та інші органи, визначені в частині першій статті 5 Закону України «Про санкції».

8. Кабінет Міністрів України невідкладно розглядає отриману від Міністерства закордонних справ України інформацію та вирішує питання про внесення на розгляд Ради національної безпеки та оборони України пропозиції щодо застосування санкцій або зміни їхнього обсягу чи змісту.

9. Міністерство закордонних справ України відстежує та отримує інформацію від інших державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб про випадки дій з боку суб'єктів міжнародного права, а також юридичних осіб-нерезидентів, їхніх посадових осіб, що можуть свідчити про сприяння збройній агресії Російської Федерації проти України, тимчасовій окупації чи визнання правомірності тимчасової окупації, та у

випадку виявлення таких випадків вживає заходів політико-дипломатичного реагування.

Глава 6. ЗАХОДИ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ, ВІДСІЧІ І СТРИМУВАННЯ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Стаття 32. Об'єднані сили

1. В межах здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України Генеральний штаб Збройних Сил України за погодженням з відповідними керівниками формує об'єднані сили шляхом залучення та використання сил і засобів (особовий склад та спеціалісти окремих підрозділів, військових частин, зброя, бойова техніка, спеціальні і транспортні засоби, засоби зв'язку та телекомунікацій, інші матеріально-технічні засоби) Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань (Служби безпеки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони України, Державної спеціальної служби транспорту), правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, розвідувальних органів України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також працівників закладів охорони здоров'я.

2. Правовою підставою для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України є Конституція України, законодавство України та стаття 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй.

3. Початок та завершення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України, а також територію, на якій вони здійснюються, визначає Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України.

Стаття 33. Керівництво здійсненням заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України

1. Стратегічне керівництво об'єднаними силами здійснює Генеральний штаб Збройних Сил України.

2. Керівництво об'єднаними силами безпосередньо на території здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України, здійснює Командувач об'єднаних сил через Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України.

3. Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України через відповідні органи військового управління здійснює планування, організацію та контроль здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України.

4. Військовослужбовці, працівники правоохоронних органів та інші особи, які залучаються до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України, на час проведення таких заходів підпорядковуються Командувачу об'єднаних сил, рішення якого є обов'язковими до виконання.

Стаття 34. Повноваження осіб, залучених до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України

1. З метою забезпечення життєво важливих інтересів суспільства і держави під час відсічі збройної агресії у зонах безпеки, прилеглих до району бойових дій, військовослужбовці, працівники правоохоронних органів та особи, залучені до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України, на території їх здійснення відповідно до Конституції та законодавства України уповноважені:

1) застосовувати в разі крайньої необхідності зброю і спеціальні засоби до осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення чи інші дії, що перешкоджають виконанню законних вимог осіб, залучених до виконання заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, або дії, пов'язані з несанкціонованою спробою проникнення в район здійснення зазначених заходів;

2) затримувати і доставляти осіб, зазначених у пункті 1 цієї частини, до органів Національної поліції України;

3) перевіряти у громадян і посадових осіб документи, що посвідчують особу, а в разі відсутності документів — затримувати їх для встановлення особи;

4) здійснювати особистий огляд громадян, огляд речей, що при них знаходяться, транспортних засобів та речей, які ними перевозяться;

5) тимчасово обмежувати або забороняти рух транспортних засобів і пішоходів на вулицях та дорогах, не допускати транспортні засоби, громадян на окремі ділянки місцевості та об'єкти, виводити громадян з окремих ділянок місцевості та об'єктів, відбуксировувати транспортні засоби;

6) входити (проникати) в житлові та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать громадянам, на територію та в приміщення підприємств, установ і організацій, перевіряти транспортні засоби для виконання заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України;

7) використовувати із службовою метою засоби зв'язку і транспортні засоби, у тому числі спеціальні, що належать громадянам (за їхньою згодою), підприємствам, установам та організаціям, крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав та міжнародних організацій.

Розділ IV ПОСТКОНФЛІКТНИЙ ПЕРІОД

Глава 7. ЗАХОДИ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ПЕРІОДУ

Стаття 35. Заходи постконфліктного періоду

1. Заходи постконфліктного періоду здійснюються на території населеного пункту, району після завершення конфліктного періоду (з дати деокупації) на території відповідного населеного пункту, району.

2. Протягом шести місяців з дати деокупації населеного пункту на його території здійснюються заходи щодо:

1) утворення перехідних державних, міжнародних перехідних або

військово-цивільних адміністрацій;

- 2) розв'язання першочергових гуманітарних проблем;
- 3) визначення об'єктів, які потребують відновлення, та завданої шкоди;
- 4) відновлення обігу національної валюти;
- 5) вирішення питання звільнення осіб з місць несвободи;
- 6) перевірки законності перебування громадян держави-агресора, а також інших іноземців, осіб без громадянства та прийняття за її результатами рішень, передбачених Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

Стаття 36. Утворення та функціонування перехідних державних, міжнародних перехідних або військово-цивільних адміністрацій

1. Для виконання повноважень місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у випадках, встановлених законом, на деокупованих територіях під час постконфліктного періоду можуть бути утворені перехідні державні, міжнародні перехідні або військово-цивільні адміністрації, які функціонують на час постконфліктного періоду до формування в установленому законом порядку органів місцевого самоврядування.

2. Порядок утворення та функціонування перехідних державних адміністрацій визначаються законом.

3. Міжнародні перехідні адміністрації — тимчасові органи, що можуть бути утворені на деокупованих територіях відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

4. До складу міжнародних перехідних адміністрацій не можуть входити громадяни і представники держави-агресора та інших держав-членів Організації договору про колективну безпеку.

Стаття 37. Розв'язання першочергових гуманітарних проблем

1. Перехідні державні, міжнародні перехідні, військово-цивільні адміністрації протягом двох днів з дати деокупації адміністративно-територіальної одиниці та надалі за потреби подають інформацію про обсяг

необхідних гуманітарних потреб для населення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Кабінет Міністрів України невідкладно розглядає питання про відпуск матеріальних цінностей з державного резерву в порядку, встановленому Законом України «Про державний матеріальний резерв», та вжиття інших заходів, спрямованих на розв'язання гуманітарних проблем.

Стаття 38. Визначення об'єктів, які потребують відновлення, та завданої шкоди

1. Перехідні державні, міжнародні перехідні, військово-цивільні адміністрації протягом одного місяця з дати деокупації адміністративно-територіальної одиниці формують перелік об'єктів, які потребують термінового відновлення.

2. Перехідні державні, міжнародні перехідні, військово-цивільні адміністрації протягом шести місяців з дати деокупації адміністративно-територіальної одиниці формують перелік об'єктів, які зазнали пошкоджень, були знищені або місцезнаходження яких невідомо, а також визначають завдану їм шкоду та шкоду, заподіяну навколишньому природному середовищу, культурним цінностям та нерухомій культурній спадщині.

Стаття 39. Демілітаризація

1. На контрольних пунктах в'їзду-виїзду постійно та на деокупованих територіях протягом року з дати деокупації населеного пункту особи можуть добровільно здати за винагороду органам Національної поліції України зброю, боєприпаси, вибухові, інші речовини і предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення, а також інше озброєння, військову техніку та інше військове майно, або вказати на їхнє місцезнаходження (винагорода в такому випадку виплачується у разі виявлення та вилучення органами Національної поліції України відповідного озброєння, військової техніки або іншого військового майна).

2. Розмір винагороди, а також порядок використання майна, зданого або виявленого відповідно до частини першої цієї статті, визначає Кабінет Міністрів України.

Стаття 40. Відновлення здійснення правосуддя на деокупованих територіях

1. Державна судова адміністрація України після деокупації відповідної території вживає заходів для відновлення належних умов діяльності місцевих судів, апеляційних судів, територіальна підсудність яких поширюється на цю територію.

2. В разі відновлення належних умов діяльності місцевого суду (апеляційного суду), територіальна підсудність якого поширюється на деокуповану територію, Державна судова адміністрація України направляє до Вищої ради правосуддя подання про можливість відновлення роботи цього суду.

3. Місцевий суд (апеляційний суд) відновлює здійснення правосуддя за рішенням Вищої ради правосуддя.

4. З дня відновлення здійснення правосуддя апеляційними судами, територіальна підсудність яких поширюється на тимчасово окуповані території, ці суди здійснюють апеляційний перегляд справ, розгляд яких здійснюється місцевими судами, тимчасова територіальна підсудність яких знаходяться у межах територіальної підсудності цих апеляційних судів.

5. Правосуддя на деокупованих територіях здійснюється судами України.

Стаття 41. Розв'язання питання звільнення осіб з місць несвободи

1. Держава забезпечує розв'язання в порядку, встановленому Законом України «Про відповідальність за правопорушення, вчинені під час тимчасової окупації території України», питання щодо звільнення осіб, які утримуються на деокупованих територіях на дату деокупації в установах виконання покарань, установах для попереднього ув'язнення та інших місцях, в яких особи примусово тримаються за судовим рішенням або рішенням окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації.

Стаття 42. Відновлення функціонування української мови як державної

1. Відновлення функціонування української мови як державної на деокупованих територіях здійснюється з урахуванням гарантій вільного

розвитку, використання і захисту мов корінних народів та національних меншин України.

Розділ V ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, крім:

1) частини другої статті 11 та статті 41, які набирають чинності з дня набрання чинності Законом України «Про відповідальність за правопорушення, вчинені під час тимчасової окупації території України»;

2) підпунктів 10-13 пункту 4 цього розділу, що набирають чинності з дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про засади державної політики перехідного періоду”».

2. Цим Законом Верховна Рада України відповідно до пункту 9 частини першої статті 85 Конституції України схвалює рішення Президента України про використання Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, що приймається відповідно до пункту 19 частини першої статті 106 Конституції України, для відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України і забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях.

3. Вважати з дня набрання чинності цим Законом заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, розпочаті відповідно до Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», заходами із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації проти України.

4. Визнати такими, що втратили чинність з дня набрання чинності цим Законом:

1) Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки «Про відновлення Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки»

(Відомості Верховної Ради Української РСР, 1991, № 9, ст. 84);

2) Постанову Верховної Ради Української РСР «Про введення в дію Закону Української РСР “Про відновлення Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки” та про поповнення складу Верховної Ради Кримської АРСР» (Відомості Верховної Ради Української РСР, 1991, № 9, ст. 85);

3) Закон України «Про відповідальність за створення не передбачених законодавством військових або інших збройних формувань чи груп» (Відомості Верховної Ради України, 1991, № 47, ст. 650);

4) Постанову Верховної Ради України «Про порядок введення в дію Закону України “Про статус автономної Республіки Крим”» (Відомості Верховної Ради України, 1992, № 30, ст. 420);

5) Постанову Верховної Ради України «Про статус Автономної Республіки Крим відповідно до діючої Конституції та законодавства України» (Відомості Верховної Ради України, 1994, № 22, ст. 148);

6) Постанову Верховної Ради України «Про зупинення дії Закону Республіки Крим “Про відновлення конституційних основ державності Республіки Крим”» (Відомості Верховної Ради України, 1994, № 20, ст. 128);

7) Постанову Верховної Ради України «Про виконання Постанови Верховної Ради України від 24 лютого 1994 року “Про статус автономної Республіки Крим відповідно до діючої Конституції та законодавства України” та Постанови Верховної Ради України від 20 травня 1994 року “Про зупинення дії Закону Республіки Крим “Про відновлення конституційних основ державності Республіки Крим”» (Відомості Верховної Ради України, 1994, № 23, ст. 176);

8) Закон України «Про Автономну Республіку Крим» (Відомості Верховної Ради України, 1995, № 11, ст. 69);

9) Постанову Верховної Ради України «Про порядок введення в дію Закону України “Про Автономну Республіку Крим”» (Відомості Верховної Ради України, 1995, № 11, ст. 70);

10) Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 26, ст. 892), крім статті 15, яка втрачає чинність з 20 лютого 2024 року, статті 16, яка втрачає чинність з 01 січня 2025 року;

11) Закон України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» (Відомості Верховної Ради України, 2014, № 39, ст. 2009 із наступними змінами);

12) Закон України «Про створення вільної економічної зони "Крим" та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» (Відомості Верховної Ради України, 2014, № 43, ст. 2030 із наступними змінами);

13) Закон України «Про встановлення додаткових гарантій щодо захисту прав громадян, які проживають на територіях проведення антитерористичної операції, та обмеження відповідальності підприємств - виконавців/виробників житлово-комунальних послуг у разі несвоєчасного здійснення платежів за спожиті енергетичні ресурси» (Відомості Верховної Ради України, 2015, № 13, ст. 84);

14) Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» (Відомості Верховної Ради України, 2018, № 10, ст. 54 із наступними змінами);

15) Постанову Верховної Ради України «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями» (Відомості Верховної Ради України, 2015, № 17, ст. 128).

5. Скасувати рішення Верховної Ради України від 16 вересня 2014 року про прийняття Закону України «Про недопущення переслідування та покарання осіб – учасників подій на території Донецької та Луганської областей».

6. Рекомендувати Президентові України розглянути можливість утворення Комісії національного діалогу.

7. Кабінету Міністрів України в шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

1) внести на розгляд Верховної Ради України:

проект закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо уніфікації податкового законодавства в частині, що стосується тимчасово окупованих територій;

проект закону про внесення змін до Закону України «Про вибори народних депутатів України», спрямований на створення передумов проведення на

території України, що не є тимчасово окупованою, проміжних виборів народних депутатів України в одномандатних виборчих округах, в яких позачергові вибори народних депутатів України 21 липня 2019 року не проводились;

проект закону про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод;

2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

3) прийняти нормативно-правові акти на виконання цього Закону;

4) забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їхніх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

8. Міністерству закордонних справ України до набрання чинності законом про відступ України від окремих зобов'язань, визначених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод на підставі інформації, наданої Міністерством юстиції України, Службою безпеки України та іншими органами державної влади, інформувати Генерального секретаря Організації Об'єднаних Націй відповідно до статті 4 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та Генерального секретаря Ради Європи відповідно до статті 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод про стан безпекової ситуації в Донецькій та Луганській областях, а також про зміну території, на яку поширюється відступ України від зобов'язань за Міжнародним пактом про громадянські і політичні права та Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

9. Службі безпеки України забезпечити створення відкритого реєстру інформації про органи, організації, підприємства та установи окупаційних сил та окупаційних адміністрацій Російської Федерації, а також їхніх керівників і посадових осіб.

Голова Верховної Ради
України